

Posudek na rigorózní práci

„Edukační interakce učitel-žák pohledem učitele“

kterou předkládá Mgr. et Mgr. Pavla Majerová

Úvodem lze říci, že poznávání edukačních vztahů a procesů – ať už pohledem žáka nebo učitele, jsou aktuální tématikou současné pedagogické psychologie i školní praxe, např. s ohledem na evaluační postupy práce učitele. Předložená rigorózní práce navazuje na diplomový projekt, z jehož výsledků autorka vyšla a realizovala nový výzkum zaměřený na to, jak reflektují učitelé edukační interakce se žáky.

Poměrně rozsáhlá rigorózní práce (130 stran textu, 3 přílohy) je tradičně členěná na část teoretickou a empirickou. Teoretickou část tvoří dobře sestavené kapitoly, které se postupně od obecného ke konkrétnímu věnují edukačním interakcím ve školním prostředí, sociálním vztahům ve škole a školní třídě, výchovným prostředkům, stylům výchovy a připomínají profesní roli učitele. V této podobě je teoretická část vhodným poznatkovým východiskem pro realizaci výzkumného šetření v souladu s hlavním cílem rigorózního projektu. Autorka přehledně zpracovala celou řadu odborných pramenů a vytvořila ucelený text k problematice edukačních interakcí učitelů a žáků. Ačkoli některé jeho části jsou v odborné literatuře tradičně zařazované, pro samotnou rigorózní práci je považuji za zbytečné (např. verbální a neverbální komunikace).

Empirickou část považuji za těžiště rigorózní práce. Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit vybrané charakteristiky edukační interakce mezi učiteli a žáky (edukační vztah a edukační vedení) na základních a středních školách. Tento cíl autorka rozpracovala do pěti relevantních výzkumných otázek. V návaznosti na předchozí výsledky výzkumů interakce učitelů a žáků se mi jevila jako důležitá otázka č. 1 (dimenze vztahu a dimenze řízení v reflexi učitelů) a č. 2 (rozdíly v sebereflexi učitelů podle vyučovaného předmětu). Dále autorka standardně popisuje použitou dotazníkovou metodu (dotazník Učitel o sobě, který vznikl na katedře psychologie FF UK v Praze) a způsob sběru dat (internetové dotazování). Výzkumu se účastnilo 217 učitelů základních (23 %) a středních škol (77 %) z celé ČR. Soubor respondentů je pečlivě popsán podle pohlaví (podotýkám, že údaje v grafu č. 1 neodpovídají textu s grafem souvisejícím), věku, stupně a velikosti školy, vzdělání a délky praxe.

Výzkumná data jsou pečlivě zpracována a výsledky výzkumu autorka postupně a přehledně prezentuje, analyzuje a komparuje s výsledky několika dalších souvisejících výzkumů věnovaných edukačním charakteristikám v interakci učitelů a žáků. Z porovnání reflexe učitelova edukačního působení očima žáků a pedagogů samotných vyplývají výrazné odlišnosti – zejména u kladné komponenty edukačního vztahu a u komponenty požadavků v dimenzi edukačního vedení je jejich hodnota v sebereflexi učitelů je vyšší. Na rozdíl od reflexe žáků vidí učitelé převážně svůj edukační styl charakterizovaný kladným vztahem a silným edukačním vedením (74 % učitelek a 64 % učitelů). Slabé vedení učitelé v reflexi své edukační práce prakticky nepřipouštějí. I některá další data potvrzují právě uvedenou skutečnost, včetně těch, ve kterých si učitelé vystavují lepší vysvědčení než jim připisují žáci

samotní. Tyto i jiné odlišnosti v porovnávaných výsledcích tří výzkumů ovšem kladou nové zajímavé otázky. V Diskuzi se autorka zamýšlí nad odlišnými pohledy učitelů a žáků, vyjadřuje se zejména k tomu, že učitelé hodnotí své edukační působení konzistentně příznivěji v jednotlivých komponentách než to, jak je reflektují žáci. Závěr je pak střízlivým shrnutím rigorózního projektu. Zajímalo by mě, jak by měly být podle autorky směřovány další výzkumy edukačních interakcí učitelů a žáků, jaká úskalí mohou pramenit z odlišných hodnocení edukačních interakcí učitelů a žáků v běžné školní praxi.

Závěr:

Mgr. et Mgr. Pavla Majerová předložila práci, která splňuje požadavky na rigorózní práce kladené. Doporučuji proto, aby se stala předmětem obhajoby v rámci rigorózního řízení na katedře psychologie FF UK v Praze.

Praha 28. 10. 2012

doc. PhDr. Ilona Gillernová, CSc.